

1 skyrius

Dašvudai Sasekse įsikūrė seniai. Žemės jie turėjo daug, gyveno savo valdų viduryje, Norland Parke. Šios giminės gerą vardą rūpestingai saugojo tiek daug kartų, kad Dašvudus gerbė net kaimynai. Velionis dvaro savininkas buvo viengungis ir sulaukė itin garbaus amžiaus. Daugelį metų su juo gyveno ir namų ūkį tvarkė sesuo. Po jos mirties senasis ponas gyveno dar dešimt metų, bet namuose įvyko didelių permainų, nes jis, norėdamas apsiprasti su netektimi, pasiūlė sūnėnui Henriui Dašvudui, teisėtam Norlando dvaro paveldėtojui, su šeima persikraustyti pas jį, juolab kad ir pats ketino testamentu jiems palikti visą turta. Sūnėno, jo žmonos ir vaikų draugijoje ramiai slinko senuko dienos. Ilgainiui jis labai prisirišo prie giminaičių. Ponas ir ponija Dašvudai tenkino menkiausius senojo pono įgeidžius – ne tiek savanaudiškais sumetimais, kiek iš geraširdiškumo, o vaikai jį linksmينو, todėl dėdės senatvė buvo rami ir patogi.

Iš pirmosios santuokos ponas Henris Dašvudas turėjo sūnų, o antroji žmona padovanojo jam tris dukteris. Sūnus, rimtas, orus jaunuolis, pinigų nestokojo, mat jo motina buvo turtinga, ir jis sulaukęs pilnametystės paveldėjo pusę jos pinigų. Be to, vaikiną netrukus vedė, dar padidindamas savo turta, todėl jam Norlando dvaras nebuvo toks svarbus kaip įseserėms, kurių kraitis,

tėvui negavus dėdės palikimo, būtų buvęs mažutis. Jo pamotė buvo beturtė, o tėvas teturėjo septynis tūkstančius svarų ir – iki gyvos galvos – procentus nuo kitų pirmosios žmonos pinigų, irgi užrašytų sūnui.

Senasis ponas pasimirė, ir buvo paskelbtas jo testamentas, kaip beveik visi testamentai, vienus nuvylęs, kitus nudžiuginęs. Dėdė nebuvo neteisingas ar nedėkingas ir nepaliko dvaro svetimam žmogui, bet sūnėnas jį paveldėjo tokiomis sąlygomis, kad palikimas neteko pusės vertės. Ponas Dašvudas tikėjosi palikimo veikiau žmonos ir dukterų negu savo ir sūnaus labai, bet dvaras atiteko sūnui ir sūnaus sūnui, ketverių metų vaikui, o pačiam sūnėnui, kad jis negalėtų aprūpinti brangiausių žmonių, kuriems labiausiai reikia finansinės paramos, dėdė surišo rankas neleidamas savo nuožiūra disponuoti dvaru ar parduoti brangaus miško. Viską paveldėjo berniukštis; retkarčiais su tėvu ir motina atvažiuodamas paviešėti į Norlandą, jis pakėrėjo senelį dvejų trejų metų mažyliui būdingu žavesiu: šveplavimu, nuoširdžiu užsispyrimu, išradinomis išdaigomis ir baisiu triukšmingumu. Palyginti su tuo, ilgametis sūnėno žmonos ir jos dukterų rūpestis buvo, aišku, nieko nevertas. Vis dėlto dėdė nebuvo kietasirdis ir kaip savo meilės įrodymą paliko visoms trimis merginoms po tūkstantį svarų.

Iš pradžių ponas Dašvudas skaudžiai nusivylė, bet būdamas linksmo ir optimistiško būdo tikėjosi gyventi dar daug metų ir per tą laiką sutaupyti gražaus pinigų iš dvaro duodamų pajamų, kurios ir šiaip buvo nemažos, o kai ką patobulinus būtų dar padidėjusios. Bet turtas kaupiamas lėtai, o ponas Dašvudas teturėjo dvylika mėnesių. Tik tiek jis pergyveno dėdę; našlei su dukterimis liko viso labo dešimt tūkstančių svarų, įskaitant mergaičių paveldą.

Kai paaiškėjo, kad gyvybei gresia pavojus, ponas Dašvudas iškvietė sūnų ir primygtinai, iš paskutiniųjų prašė rūpintis pamote ir įseserėmis.

Ponas Džonas Dašvudas, priešingai nei kiti šeimos nariai, nebuvo jausmingas, bet toks prašymas tokiomis aplinkybėmis jį paveikė, ir sūnus pažadėjo tėvui padaryti viską, ką galės, kad moterys neskurstų. Šis pažadas palengvino paskutines mirštančiojo valandas, o paskui ponas Džonas Dašvudas ėmė neskubėdamas svarstyti, kaip padėti pamotei ir jos dukterims, neperžengiant sveiko proto ribų.

Jaunasis Dašvudas nebuvo blogas, – nebent kietaširdiškumą ir savanaudiškumą laikytume blogiu, – ir dauguma žmonių jį gerbė, nes įprastomis aplinkybėmis jis elgdavosi padoriai. Jei būtų vedęs prielankesnę moterį, veikiausiai būtų buvęs dar padoresnis, gal net tapęs malonus, nes vedė labai jaunas ir labai mylėjo žmoną. Bet ponias Džon Dašvud buvo vyro karikatūra – dar negailestingesnė ir savanaudiškesnė.

Duodamas pažadą tėvui, jis ketino padidinti įseserių turtą tūkstančiu svarų kiekvienai. Tuo metu nuoširdžiai manė, kad tai įmanoma. Mintis, kad jo pajamos padidės keturiais tūkstančiais per metus, kad jam pagaliau atiteks antroji motinos turto pusė, šildė jaunajam Dašvudui širdį, ir jis jautė, kad gali būti dosnus. Taip, padovanos joms tris tūkstančius svarų, nepašykštės ir pasielgs gražiai. Tiek užteks, kad joms nieko netrūktų. Trys tūkstančiai svarų! Jis gali skirti tokią didelę sumą, nepajusdamas bemaž jokių sunkumų. Taip jis mąstė kiaurą dieną, paskui dar daug dienų, ir nesigailėjo savo sprendimo.

Iškart po laidotuvių, nieko nepranešusi apie savo ketinimus, atvyko ponias Džon Dašvud su sūnumi ir tarnais. Niekas neginčijo jos teisės atvykti, namas priklausė jos vyrui nuo tėvo mirties akimirkos, tačiau dėl to netaktas buvo dar didesnis ir būtų užgavęs net ne per daug jautrią moterį, atsidūrusią našlės Dašvud padėtyje, o pastarosios garbės samprata buvo tokia griežta, dosnumo – tokia romantiška, jog toks įžeidimas, nesvarbu, kas ir su kuo taip pasielgė, jai kėlė neįveikiamą pasiūlykštėjimą. Ponia

Džon Dašvud vyro šeimoje niekada nebuvo mėgstama, bet proga parodyti, kaip menkai ji paiso kitų žmonių gerovės, jeigu jai tai naudinga, pasitaikė tik dabar.

Ponia Dašvud baisiai pasipiktino tokiu nemandagumu ir pajuto posūnio žmonai tokią panieką, kad šiai atsikrausčius būtų visam laikui palikusi namus, jei ne vyriausios dukters maldavimai, priminę, jog taip staiga išvykti nepadoru, o paskui iš meilės trims dukrelėms ji ryžosi likti ir dėl jų nenutraukti santykių su posūniu.

Elinora, vyriausia duktė, kurios patarimo motina paklausė, buvo guvaus ir blaivaus proto, todėl vos devyniolikos tapo motinos patarėja ir dažnai suskubdavo visų jų labai pažaboti neapdairų ponios Dašvud veržlumą. Ji buvo geros širdies ir meilaus būdo, o jos jausmai buvo gilūs, bet ji gebėjo juos tramdyti. Šio gebėjimo jos motina dar nebuvo išmokusi, o viena iš seserų – tvirtai pasiryžusi neišmokti.

Marianė turėjo daug Elinoros privalumų. Ji buvo nuovoki ir protinga, bet nekantri, o jos sielvartas ir džiaugsmas besaikiai. Ji buvo kilni, miela, įdomi, bet... neapdairi. Jos panašumas į motiną stulbino.

Elinorai perdėtas sesers jausmingumas kėlė susirūpinimą, bet ponia Dašvud brangino ją ir puoselėjo. Dabar jos skatino viena kitą audringai atsiduoti skausmui. Pirmasis sielvartas buvo sąmoningai aitrinamas, trokštamas ir gaivinamas. Abi atsidėjo kančiai, stengdamosi visais įmanomais būdais ją didinti, ir pasiryžo amžinai likti nepaguodžiamos. Elinora irgi nuoširdžiai liūdėjo, bet tvardėsi ir nepasidavė gėlai. Ji tarėsi su broliu, pasitiko atvykusią brolienę ir dėmesingai su ja elgėsi. Ji skatino motiną valdytis ir kantriai nešti savo našą.

Trečioji sesuo, Margareta, buvo miela, gero būdo mergaitė. Marianės romantiškumas padarė jai didelę įtaką, bet proto ši trylikametė turėjo daug mažiau ir anaipol neprilygo vyresnėms seserims.

sužlugdyti save ir vargšą mažąjį Hari, visus pinigus atiduodamas įsiserėms?

– Tėvas mirdamas prašė padėti našlei ir dukterims, – atsakė vyras.

– Matyt, nebenutuokė, ką šneka. Statau dešimt prieš vieną, kad kliedėjo. Jei būtų buvęs sveiko proto, jam nebūtų toptelėję prašyti tavęs atimti pusę turto iš savo sūnaus.

– Jis nesakė sumos, mieloji Fane, jis tik prašė joms padėti, palengvinti jų gyvenimą, nes pats jau nieko padaryti nebegalėjo. Būtų buvę geriau, jei būtų nutylėjęs. Negi manė, kad aš paliksiu jas likimo valiai. Bet jis paprašė, ir aš daviau žodį; tada maniau, kad negaliu atsisakyti. Taigi pažadėjau ir turiu tesėti pažadą. Reikės jomis pasirūpinti, kai išvyks iš Norlando ir įsikurs naujuose namuose.

– Gerai, pasirūpink, bet rūpinimasis nebūtinai reiškia tris tūkstančius svarų. Neužmiršk, – pridūrė žmona, – kad pinigai, kuriuos atiduosi, nebegrįš. Tavo įsiserės ištekės, ir prarasi juos visam laikui. O jei jie atitektų mūsų vargšui sūneliui...

– Taip, žinoma, – labai rimtai pritarė vyras, – skirtumas būtų didelis. Gali ateiti laikas, kai Haris gailėsis, kad atidavėm tokius didelius pinigus. Pavyzdžiui, jei jis turėtų gausią šeimą, toks priedas būtų labai pravartus.

– Be abejo.

– Turbūt visiems suinteresuotiems asmenims bus geriau, jei suma sumažės perpus. Penki šimtai svarų gerokai padidins jų turtą.

– Kur jau ten! Koks brolis padarytų bent pusę tiek dėl seserų, *tikrų* seserų! O dėl įsiserių... Bet tu toks dosnus!

– Nederėtų smulkintis, – atsakė jis. – Tokiais atvejais geriau padaryti per daug negu per mažai. Bent jau niekas nemanys, kad jomis nepasirūpinau. Vargu ar jos pačios tikisi daugiau.

– Ko *jos* tikisi, nežinia, – atsiliepė žmona, – bet mums nėra reikalo galvoti apie jų viltis. Svarbu, kad tu išgalėtum.

– Žinoma, ir man atrodo, kad įstengčiau duoti joms po penkis šimtus. Bet ir be mano pinigų kiekviena po motinos mirties turės per tris tūkstančius svarų: nemažas turtelis jaunai merginai.

– Aišku. Žinai, man dingtelėjo, kad jokių priedų joms nereikia. Jos pasidalys dešimt tūkstančių svarų. Jei ištekės, gyvens turtingai, o jei neištekės, gyvens drauge iš procentų nuo tų dešimties tūkstančių.

– Aukšiniai žodžiai. Turbūt reikėtų verčiau pasirinkti pamotė, kol gyva, o ne įsiserėmis. Gal skirti rentą iki gyvos galvos. Bus naudos ne tik jai, bet ir įsiserėms. Šimto svarų per metus jai visiškai užtektų.

Tačiau žmona neskubėjo pritarti ir šiam pasiūlymui.

– Tiesą sakant, – tarė ji, – tai geriau negu iškart netekti pusantro tūkstančio svarų. Bet jei ponias Dašvud gyventų penkiolika metų, patirtume kaip tik tokį nuostolį.

– Penkiolika metų! Mieloji Fane, ji nė pusės tiek neištemps.

– Tikriausiai, bet gal pastebėjai, kad žmonės, kuriems moka ma renta iki gyvos galvos, gyvena amžinai, o ji tvirta, sveika keturiasdešimtmetė. Renta – labai rimtas reikalas, ją reikia mokėti kasmet, ir galo nėra. Tu nesuvoki, ką darai. Puikiai žinau, koks vargas yra renta, nes mano motina ją mokėjo trims nukaršusiams tarnams pagal tėvo testamentą, ir tiesiog neįtikėtina, kaip jai tai įkyrėjo. Mokėk du kartus per metus ir dar rūpinkis, kad jie gautų pinigus. Kartą pasklido gandas, esą vienas iš tarnų mirė, paskui paaiškėjo, kad ne. Motinai mirtinai nusibodo. Ji sakydavo, kad pajamos jai nepriklauso, nes kažkas nuolat reikalauja savo dalies. Tėvo kietasirdiškumas itin išryškėja prisiminus, kad, išskyrus rentas, motina galėjo daryti su pinigais ką nori, be jokių apribojimų. Aš taip pasibjaurėjau rentomis, jog dabar nieku gyvu neįsipareigočiau mokėti nė vienos.

– Tikrai, kasmet taip išėikvoti dalį pajamų iš tiesų nemalonu, – sutiko ponas Dašvudas. – Turtas tau nepriklauso, anot tavo

motinos. Įsipareigoti kasmet skirtą dieną išmokėti tokią sumą nepatogu – daraisi priklausomas.

– Be abejo. Ir niekas tau net ačiū nepasakys. Jos mano, kad yra aprūpintos, o tai, ką dėl jų darai, lyg ir savaime suprantamas dalykas, už kurį nėra reikalo būti dėkingoms. Tavim dėta, elgčiausi savo nuožiūra. Nesusisaistyčiau kasmetinėmis išmokomis. Būna metų, kai nelengva sumažinti išlaidas net šimtu ar penkiasdešimčia svarų.

–Tu teisi, mieloji. Verčiau sukimės be rentos. Pinigai, kurių joms retkarčiais duočiau, būtų kur kas didesnė parama už kasmetinę rentą, nes jos, turėdamos didesnes pajamas, tik pradėtų gyventi išlaidžiau ir metams baigiantis turtingesnės nebūtų. Aišku, taip bus geriausia. Kartkartėm padovanosiu joms po penkiasdešimt svarų, kad neskurstų, ir pažadą tėvui būsiu ištesėjęs.

– Be abejo. Tiesą sakant, širdies gilumoje neabejoju, kad tavo tėvas nė nesitikėjo, jog duosi joms pinigų. Turbūt jis galvojo apie pagalbą, kokios iš tikrųjų galima iš tavęs tikėtis, kaip antai: paieškoti joms jaukaus mažo namelio, padėti persikraustyti, sezono metu nusiųsti žuvies, žvėrienos ar panašių dovanų. Galvą guldaui, velionis tik tai turėjo omeny. Būtų labai keista ir neprotinga tikėtis daugiau. Tik pagalvok, mielasis pone Dašvudai, kaip prašmatniai gali gyventi tavo pamotė su dukterimis iš palūkanų nuo septynių tūkstančių svarų, o juk kiekviena duktė turi dar po tūkstantį svarų, vadinasi, per metus jos gauna dar po penkiasdešimt svarų ir, žinoma, iš jų moka motinai už maistą. Jų visų metinės pajamos – penki šimtai svarų, o kokiam galui keturioms moterims daugiau? Juk jų pragyvenimas pigus! Ūkio reikalų tvarkymas joms nieko nekainuos. Jos neturės nei karietos, nei arklių, beveik neturės tarnų, draugijoje nesirodys, taigi jokių išlaidų! Tik pagalvok, kaip patogiai jos gyvens! Penki šimtai per metus! Negaliu įsivaizduoti, kaip jos išleis net pusę šios sumos. Duoti joms pinigų tiesiog juokinga. Veikiau jau jos galėtų duoti *tau*.

– Garbės žodis, tu teisi! – pritarė ponas Dašvudas. – Žinoma, tėvas turėjo omeny tik tai, ką sakei. Dabar aiškiai supratau ir tėsėsiu pažadą, geranoriškai rūpindamasis jomis taip, kaip patarei. Kai pamotė kraustysis į kitus namus, mielai jai padėsiu kiek galėsiu. Gal padovanosiu vieną kitą baldą.

– Žinoma, – pritarė ponia Džon Dašvud. – Beje, reikia atsižvelgti į *vieną* aplinkybę. Kai tavo pamotė ir tėvas persikėlė į Norlandą, Stanhilo baldai buvo parduoti, bet liko visi porceliano bei sidabro indai ir patalynė, kuriuos dabar paveldi tavo pamotė. Jos namas iškart bus beveik apstatytas, kai tik jinai jį išsinuomos.

– Be abejo, tai labai svarbi aplinkybė. Iš tikrųjų didžiai vertingas palikimas! Kai kuriuos sidabro indus mielai pridėčiau prie mūsųškių.

– Taip. O arbatos servizas kur kas gražesnis už mūsų, mano nuomone, per gražus namui, kuri *jos* įstengs išsinuomoti. Bet nieko nepadarysi, tavo tėvas galvojo tik apie *jas*. Negaliu nepridurti, kad neprivalai būti jam itin dėkingas ir atsižvelgti į jo prašymus, juk puikiai žinome, kad jis, jei būtų galėjęs, beveik viską būtų palikęs *joms*.

Šis argumentas buvo neatremiamas ir suteikė ponui Dašvudui reikiamo ryžto. Jis nutarė, kad visiškai nebūtina, o gal net nepadoru padėti tėvo našlei ir jos vaikams daugiau, negu padėtų geras kaimynas. Padorias, teiktinas paslaugas išvardijo žmona.